

- Wild, Stefan, 'Muslim Translators and Translations of the Qur'an into English', *Journal of Qur'anic Studies* 17:3 (2015), pp. 158–182.
- Wolf, M., 'The Sociology of Translation and its "Activist Turn"', *Translation and Interpreting Studies* 7:2 (2012), pp. 129–143.
- Wolf, M., and A. Fukari (eds), *Constructing a Sociology of Translation* (Amsterdam: John Benjamins, 2007).
- Yannakopoulou, Vasso, 'The Influence of the *Habitus* on Translational Style: Some Methodological Considerations Based on the Case of Yorgos Himonas' Rendering of Hamlet into Greek', *Approaches to Translation Studies* 40 (2014), pp. 163–182.
- Yüksel, E., L.S. al-Shaiban, and M. Schulte-Nafeh, *Quran: A Reformist Translation* (Tuscon: Brainowpress, 2010).
- Zhiguo, Lu, 'Habitus, Field and Translational Act: A Bourdieusian Perspective on Mao Dun's Translations of Science Novels', *Translation Quarterly* 72 (2014), pp. 41–46.
- Zadeh, Travis, *The Vernacular Qur'an: Translation and the Rise of Persian Exegesis* (Oxford: Oxford University Press in association with the Institute of Ismaili Studies, 2012).

online sources:

- [http:// www.corpus.quran.com](http://www.corpus.quran.com) [accessed 5 September 2016]
- <http://www.truthnet.org/islam/Quran/Rodwell/> [accessed 23 August 2016].
- <http://www.biblehub.com> [accessed 5 September 2016]
- <http://www.lisaan.net> [accessed 10 September 2016]
- <http://www.sunnah.com> [accessed on 6 March 2019]
- <http://www.library.islamweb.net/hadith/display> [accessed on 6 March 2019]
- Muhammad Asad's 1988 interview can be accessed at [http// www.youtube.com](http://www.youtube.com)

Fakhr al-Dīn al-Rāzī on the Question 'Why Worship God?'

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Hannah C. Erlwein

LMU MUNICH

Introduction

A recurring concern of Fakhr al-Dīn al-Rāzī (d. 606/1210) in his Qur'anic commentary, *al-Tafsīr al-kabīr* (also known under the title *Mafāih al-ghayb*), is to present an intellectual justification for the all-important Islamic doctrine that God alone is deserving of worship.¹ One reason for al-Rāzī's frequent treatment of this question, unsurprisingly, is that the promulgation of monotheism is one of the Qur'an's major concerns, if not its primary one; the many Qur'anic verses concerned with this issue therefore prompted al-Rāzī's commentary. Yet, it is not only the mere presence of these verses in the Qur'an that explains why al-Rāzī frequently presents quite lengthy and detailed arguments in defence of this doctrine; rather, one has to take into account that in the *Tafsīr* al-Rāzī habitually takes Qur'anic verses as an opportunity to introduce a variety of theological discussions and proofs. He does so in order to make the point that the *mutakallimūn*'s rational arguments have their origin in Qur'anic forms of argumentation, thus seeking to vindicate the discipline of *kalām* by arguing that its roots ultimately lie in the divine text itself. The flipside of this is, in al-Rāzī's view, that the Qur'an itself is essentially a rational text that not only addresses itself to people's ability to reason but even calls them to make use of this ability. These two aspects are emphasised repeatedly by al-Rāzī in the *Tafsīr*, as for instance when he states that 'God commanded speculation (*al-nazar*)', adducing as evidence verses such as Q. 4:82, *Will they not think about this Qur'an?*, and Q. 88:17, *Do the disbelievers not see (yanzurūna) how rain clouds are formed?*² Al-Rāzī further stresses: 'This proves that there is no way to knowledge of God except through speculation and reasoning, but some adherents of the Ḥashwiyya [i.e. the arch-traditionalists] contest this method and hold that engaging in this discipline [i.e. *kalām*] is baleful innovation (*bid'a*). We, however, can confirm our position through recourse to scripture and reason (*wujūh naqliyya wa-aqliyya*).'³ In this statement al-Rāzī not only makes the point that the use

۱۳×۲۰سم [ف: ۱۶-۱۱۸]

شرح اسماء الادوية باليونانية / طب / عربی

š.-u asmā'-il-adwīyat-i bi-l-yūnānīyya

به ترتیب حروف تهجی.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۵۶۹۳/۲

آغاز: بسمله باب الالف آ آ هو تمر الشرح ابانس هو الابنوس بالیونانیة؛ انجام: ظلام هی عشیة ... تم تفسیر ما وقع فی هذه الابواب.

به ترتیب حروف تهجی؛ خط: نسخ، بی کا، تا: دوشنبه ۱۸ شوال ۹۹۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن، ۸۰گگ، ۲۲ سطر، اندازه:

۱۳×۲۶سم [ف: ۱۹-۵۰۷]

به شرح الاسماء الاربعین < شرح اسماء الحسنی (شرح کبیر)

به شرح اسماء الله < دعوات الاسماء (دعوات صغیر)

به شرح اسماء الله < اوراد سهروردی

شرح اسماء الله / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā'-ol-lāh

شبانکاره ای، محمد بن علی، ۹۶۹۷ - ۷۳۸ قمری

šabānkāre'ī, mohammad'ebn-e 'alī (1298 - 1338)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۱/۲۱۲۵

نقل از جلال الدین محمد شبانکاره؛ خط: شکسته نستعلیق، کا:

حاج محمد مؤمن شیرازی، تا: ذیقعدہ ۱۰۹۶ق [ف: ۵-۴۲۶]

شرح اسماء الله / اسماء الله / فارسی

š.-e asmā'-ol-lāh

کو کدی، علی بن یوسف، ۹ قمری

kūkādī, 'alī ebn-e yūsof (- 15c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱/۸۶۳۵

آغاز: بسمله. حمدله. چنین گوید فقیر حقیر درویش علی بن یوسف الکرکری حقه الله ... باحساء اسماء کما هو حقه ... که از اهل طریقت عزیزی ... ازین فقیر التماس کرد که رسول ... فرموده است که «ان الله تعالی تسعة و تسعون اسما من احصاها دخل الجنة» بیان کن که احصاء اسماء الهی بر چه نوع خواهد بود؛ انجام: پس هر که را خدای تعالی ستایش کرده باشد «دخل الجنة» صادق آیدان شاء الله، صدق الله العظیم و صدق رسوله الکریم و الحمد لله رب العالمین فی التاريخ سنة ۸۳۵ آمین.

خط: نسخ، بی کا، تا: ۸۳۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، ۲۶گگ (۱پ-)

(۲۶ر)، ۱۵ سطر [ف: ۱۷-۱۸۴]

آورد کمین نقصان یعنی اگر چه آهن سختی دارد اما سکاها او می گدازد ... به خاک در آمدن عبارت از عاجز شدن است

شرح کوتاهی است با عناوین «قوله - قوله» بر منظومه «اسکندر نامه» نظامی گنجوی؛ بی کا، بی تا؛ جلد: مقوایی، ۲۹گگ (۳پ-)

(۱۱پ)، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۲۸-۲۰۴]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱/۱۴۲۰۷

آغاز: بسمله الحمد لله ... و الصلوة و السلام علی سید المرسلین و آله الطیبین و صحبه الطاهرین. خدایا جهان پادشاهی تراست xx ز ما خدمت آید خدایی تراست

لفظ خدای بالضم که نام متبرک ذات باری تعالی است مرکب است از کلمه خود و کلمه آی؛ انجام: و بسیار سنگ های کوه و دشت را تهنی ساخت در وزن خود تا هم ... بصد مرد قبان برافروختند.

شرح مفصلی است بر «اسکندرنامه» نظامی گنجوی. شارح ابتدا یک بیت را ذکر می کند و به شرح لغوی آن می پردازد و سپس مضمون و مفهوم بیت را توضیح می دهد و بعداً به بیت بعدی می پردازد. نسخه حاضر تا شرح این بیت را شامل است: «چو بیداری بخت شد رهنمون xx ز تاریکی اسکندر آمد برون»؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ مجدول؛ جلد: مقوایی زرد، ۲۸۰گگ (۱پ-۲۸۰رمتن)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۳×۳۳/۵سم [ف: ۲۸-۲۸۷]

شرح اسماء اثنا عشریة / کلام و اعتقادات / فارسی

š.-e asmā'-e asnā 'ašariyye

فخر رازی، محمد بن عمر، ۹۵۴۴ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

در دیباچه آن از دعاهای عبری و سریانی یاد شده و آمده که مؤلف موسی را در طور سیناء در خواب دیده و از امیر زکریاء بن یعقوب عزیز بن صدیق از سادات هارونی در بیت المقدس دعای بشمخ (نشریه ۴/۴۳۰ - مجله ادبیات تهران ص ۱۱ ش ۴-۴۳ ص ۲۸۵) را شنیده است و در بلخ شیخ زمان ابو عبدالله اندلسی از فرزندان محمد بن جبرئیل اندلسی را دیده است؛ در دوازده «مقاله» و «خاتمه»؛ نام مؤلف در دیباچه «فخر بن محمد الرازی» آمده و در پایان چنین است: «این شکلها را نقل کرده محمد سید محمد سمرقندی از خط ملک الفاضل قدوة المحققین قطب الملة و الدین شیخ محمد هروی قدس الله تعالی سره و او نقل کرده است از خط مصنف سلطان العلماء و الفضلاء و الاولیاء المحققین فخر الدولة و الدین محمد الرازی ... المطلق قد تم فی غرة شهر رجب المرجب من شهور سنة ۱۱۳۰ من نسخة عتیقة سقیمة».

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵/۵۸۲۶

خط: نستعلیق خوش، بی کا، بی تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: مقوای

پارچه ای، ۱۵گگ (۶۳پ-۷۷پ)، ۲۱ سطر (۸×۱۵)، اندازه:

فرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ نوادهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری

مسائل و مطالب مهم است و پیداست که شیخ در انشای آن مخصوصاً نظر به فصاحت و بلاغت به اعلى درجه داشته است؛ و سبک و روشی که شیخ در آن برای بیان مسائل انتخاب کرده است، و عنوان کتاب حاکی از آن است. شاید به همین جهت و به علت ایجاز آن و این که مخصوصاً در سه نمط آخر این کتاب مطالبی در مقامات عارفان آورده شده است که برای عامه طلاب فلسفه غیرمأنوس بوده است، شیخ نسبت به این کتاب، ضنت می کرده است و آن را مخصوص خواص اهل علم می دانسته است. شرح ها و رد ها و حاشیه ها و انتقادهای که بر این کتاب نوشته شده است و کتبی که در محاکمه بین شارحین ساخته شده است حکایت از اهمیت این کتاب در نزد دانشمندان در دوره های بعد از شیخ، می کند. این کتاب شامل دو موضوع منطق (۱۰ نهج) و علم الطبیعه و مابعد (۱۰ نمط) می باشد. قدیمی ترین شرح آن همین شرح فخرالدین محمد بن عمر رازی است، که در آن آراء شیخ را مورد انتقاد قرار داده است و اعتراضات بسیاری بر مؤلف کرده است. (اردلان)

آغاز: اما بعد حمد من يستحق الحمد لذاته ...! آغاز فلسفه: النمط الاول فی تجوهر الاجسام و هم و اشاره ... التفسیر: النهج الطريق انجام: پایان منطق: و عرض ذلك على نفسه مرات ثم غلط فهو جدير بان يهجر الحكمة و تعلمها فكل ميسر لما خلق له؛ پایان کتاب: قال الامام الداعي (... ؟) محمد بن عمر رحمه الله و انا ايضا اوصيك يا اخي فی الدين و تسال الله ان يجعل ما كتبناه حجة لنا لا علينا. و هذا آخر الكتاب و الحمد لله رب العالمين

چاپ: این شرح مکرر به طبع رسیده است
[دنا ۴۳۶/۶-۴۳۷ (۱۷ نسخه)؛ کشف الظنون: ۹۴/۱]

شرح و حواشی:

- ۱- المحاکمات بین شرحی الاشارات = شرح الشرح؛ قطب الدین رازی، محمد بن محمد (۶۹۴-۷۶۶)
 - ۲- حاشیه المحاکمات؛ دوانی، محمد بن اسعد (۸۳۰-۹۰۸)
 - ۳- حاشیه المحاکمات؛ ابن کمال پاشا، احمد بن سلیمان (-۹۴۰)
 - ۴- حاشیه المحاکمات = حاشیه شرح الاشارات؛ میرزا جان باغنوی، حبیب الله (-۹۹۴)
 - ۵- حاشیه المحاکمات؛ محقق خوانساری، حسین بن محمد (۱۰۱۶-۱۰۹۹)
 - ۶- حاشیه المحاکمات؛ احمد بن سلیمان
 - ۷- حاشیه الاشارات و شرح الاشارات و حاشیه المحاکمات
 - ۸- حاشیه المحاکمات (۲ عنوان)
 - ۹- حاشیه شرح الاشارات
 - ۱۰- حاشیه شرح الاشارات و المحاکمات (۲ عنوان)
 - ۱۱- حواشی المحاکمات بین شرحی الاشارات (۳ عنوان)
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۶۰۹
آغاز و انجام: برابر

تیماج قهوه ای، ۳۰ گگ (۵-۳۴)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۹×۱۴/۵سم
[ف: ۲۲-۲۰۵]

● شرح الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافية /

عروض و قافیه / عربی

š.-ul-išārāt-il-kāfiya fī 'ilmay-il-'arūd-i wa-l-qāfiya

جزار، احمد بن محمد، - ۹۴۳ قمری

jazzār, ahmad ebn-e mohammad (- 1537)

وابسته به: شرح الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافية؛ جزار، احمد بن محمد (-۹۴۳)

شرح مزجی نسبتاً مفصلی است بر قصیده مؤلف در عروض به نام «الاشارات الکافیة فی علمی العروض و القافية» که در آن مشکلات و مبهمات قصیده خود را توضیح داده است.

[دنا ۴۳۸/۶؛ ایضاح المکتون ۸۴/۱]

شرح و حواشی:

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۱۴/۹

آغاز: الحمد لله الذي جعل من الشعر حكمة و من البيان سحرأ و ألهمنا انتهاج عروض شكره قافية انعامه

نسخه اصل: کتابخانه و آیتکان رم ۱۰۷۸؛ خط: نسخ، کا: علی بن عبدالله الجلال، تا: با تاریخ ۱۲۱۳ق؛ مصحح؛ در ابتدای آن علامت قرائتی از عبدالله بن الجلال آمده که کتاب را نزد پدرش علی بن عبدالله بن احمد الجلال خوانده؛ تملک: علی بن اسماعیل بن یحیی؛ ۱۰۷ص (۲۴۰-۳۴۶) [عکسی ف: ۵-۴۰]

● شرح اشارات و اصطلاحات حافظ / ادبیات / فارسی

š.-e ešārāt va estelāhāt-e hāfez

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۷۷/۱

به نثر؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن یشمی، ۱۱ گگ، ۹ سطر، اندازه: ۲۵/۸×۱۸/۳سم [ف: ۸-۲۲]

● شرح الاشارات و التنبیها / فلسفه / عربی

š.-ul-išārāt-i wa-t-tanbīhāt

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

الاشارات و التنبیها کتابی است (در منطق و طبیعیات و ما بعدالطبیعه) از ابن سینا. بر حسب غالب فهرست های آثار شیخ آخرین تألیف شیخ رئیس است، لا اقل می توان حدس زد که آخرین اثر مهم اوست. این کتاب نسبت به کتاب های شفا و نجات بسیار مختصر است. لکن در عین ایجاز شامل رؤوس

رساله‌ای است در احکام روزهای ماه‌های رومی.

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۹/۱۱۳-۸۸۹۳/۳

آغاز: بسمله اما بعد فهذه دلائل ملحمة الدانیالیة یذكر فیها دلائل
اثنا عشر شهرا
خط: نسخ، بی‌کاء، بی‌تا؛ ۲۲ گ (۳۹-۶۰)، ۹ سطر، اندازه:
۱۶×۱۱ سم [ف: ۸-۴۵۴]

شیراز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۸/۳

آغاز: بسمله - الملحمة المرویه عن اسکندر ذوالقرنین و ابو معشر
رضی الله عنهما مرویه عن الشهور الرومیه؛ انجام: فی الارض بابل
و سایر البلاد و الله اعلم احکم و الحمد لله رب العالمین و الصلوة
علی سیدنا محمد ... بملک العبد الضعیف یحیی بن احمد عریف
بی‌کاء، بی‌تا؛ ۶ گ، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۶×۱۰/۵ سم [ف: ۱-۲۲۲]

● ملحمة الصادق علیه السلام / هیئت / عربی

malhamat-uşşādiq 'alayh-is-salām

جعفر بن محمد (ع)، امام ششم، ۸۰ - ۱۴۸ قمری

ja'far ebn-e mohammad, emām-e šešom (700 - 766)

اول ماه محرم هر سال که مطابق با هر یک از روزهای هفته باشد
در این رساله، احکام نجومی هر یک از آن روزها ذکر شده
است. در انتساب این رساله به امام صادق (ع) شک و تردید
وجود دارد.

آغاز: کتاب الملحمة المرویه عن الامام الهمام ... قال اذا كان اول
المحرم يوم السبت يكون الشتاء كثير البرد كثير الرياح
[الذریعه ۲۰۲/۲۲]

● الملح و الفوائد (منتخب) / طبر / عربی

al-mulāḥ wa-l fawāyid (mn.)

گزیده‌ای است از «الملح و الفوائد» من کلام الوزير ابن الناقد با
عنوان «المملوك، المملوك». مطایباتی است به عربی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۵۱/۴

آغاز: نقل من کتاب الملح و الفوائد من کلام الوزير ابن الناقد
علیه الرحمة. ذکر ما وصل الی الصباحیات التي عرضها فی الايام
المستعصمة ادامها الله تعالی. صبح الله تعالی المواقف الشریفة
المقدسة النبویة الامامیه ... المملوك یكرر تقبیل الارض و تغفیر
الخد خدمة له شرفها؛ انجام: و ما هو معلوم من احواله لا طلعت
لكن اضربت عن ذکرها لكونها ظاهرة لا تحتاج الی بیان. تم کتاب
الملح و الفوائد من کلام الوزير ابن الناقد. و الحمد لله رب
العالمین و صلواته علی. خیر خلقه سیدنا محمد و آله الطاهرین
کا: عبدالحی، تا: با تاریخ ۸۲۲ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج،
۳۶ گ (۴۵-۸۰)، اندازه: ۱۶/۵×۲۵/۵ سم [ف: ۱۲-۲۴۴]

۱. اصفهان؛ روضاتی؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۶

بی‌کاء، تا: شوال ۱۰۸۵ق؛ ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹ سم [ف: ۱۰۱-]

۲. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۲۲/۴

آغاز: برابر؛ انجام: و تكون سنة تكثر فیها غشاوة العیون و آخر
السنة خیر من اولها.

خط: نسخ، کاء: مهدی بن کیقباد، تا: ۱۱۰۸ق؛ محشی از شیخ
محمد شامی به لفظ «سلمه الله»؛ تملک: محمد مهدی، مهدی بن
کیقباد؛ جلد: تیماج، ۱۱ ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۲۰ سم [ف: ۲۷۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۸۶۰/۲

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۳-۴۹]

۳. قم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۹۳۷/۵

آغاز: برابر؛ انجام: و تكون سنة تكثر فیها غشاوة العیون و آخر
السنة خیر من اولها.

خط: نستعلیق، کاء: مسیح نوری واری، تا: ۱۲۳۷ق؛ جلد: تیماج،
۶ گ (۹۸-۱۰۳ پ)، اندازه: ۱۵×۲۲ سم [ف: ۳-۱۲۵]

۴. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه: ۱۸۸/۳

آغاز: خبر الملحمة المرویه ... رواه ابوبصیر قال حضرت مجلس
الامام أبی عبد الله جعفر بن محمد الصادق (ع)؛
خط: نسخ، بی‌کاء، بی‌تا؛ ۳ گ (۲۰-۲۲)، اندازه: ۱۵×۲۱ سم
[اوراق عتیق: ۲-۳۴۰]

● الملحی / شعر / فارسی

al-molhī

خوارزمی، سعد بن محمود

xārazmī, sa'd ebn-e mahmūd

اشعار پراکنده‌ای از شاعران بزرگ عرب را به ترتیب حروف
آغاز قوافی گرد آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۴۳/۸

آغاز: اذا رایت نیوب اللیث بارزة xx فلا تظنن ان اللیث متبسم
نسخه اصل: کتابخانه ملی بریتانیا - لندن ۵۳۲۱؛ بی‌کاء، بی‌تا؛
مجدول، مصحح؛ ۲۱ ص (۲۲۶-۲۴۶) [عکسی ف: ۶-۴۴۴]

● الملخص = ملخص أبحاث الأقدمین و محصل آراء

الأولین / منطق، فلسفه / عربی

al-mulaxxas = mulaxxaş-u abḥāt-il aqdamīn wa
muḥaşşal-u ārā'-il 'awwalīn

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

● الملحمة المرویه عن اسکندر ذوالقرنین و ابو معشر

هیئت / عربی

al-malḥamat-ul marwīya 'an iskandar-i duw-l qarnayn
wa abū-ma'şar

فرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فخا؛ جلد سی و یکم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛

تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۳۴ / ۲۰۱۳

و سر محکوم ... لم اربته علی فصول و لا أبواب و لم انهج فيه نهج العلماء و الكتاب
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: قرن ۱۱ یا ۱۲؛ ۱۷گ، اندازه: ۱۸x۱۱/۵سم [ف: ۳-۵۲]

● **السر المكتوم فی مخاطبة النجوم / هیئت / عربی**

as-sirr-ul maktūm fi muxāṭabat-in nujūm

؟ فخر رازی، محمد بن عمر، ۹۵۴۴ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

در سحر و طلسمات و نیر نجات؛ در الذریعه (۱۷۰/۱۲) می فرماید: «از فخر رازی محمود بن عمر نیست بلکه نام مؤلف محمد فخر الدین رازی است؛ ذهبی در المیزان نوشته که رازی کتابی در اسرار نجوم دارد که سحر صریح است. سبکی در هامش آن نوشته که کتاب «السر المكتوم فی مخاطبة النجوم» از رازی نیست و گفته اند نسبت آن به وی ساختگی است و بر فرض صحت انتساب، سحر نیست بلکه باید آشنای به سحر این کتاب را با دقت بخواند. بر این کتاب شیخ زین الدین سربجا بن محمد ملطی (- ۷۸۸ق) رد نوشته و آن را «انقضاض الرازی» نام نهاده است (کشف الظنون ۹۸۹/۲ و ۹۹۰؛ ریحانه ۱۹۳/۳). خوانساری نیز از مؤلفات رازی کتاب «السر المكتوم» را نام می برد (روضات ۶۹۹ چاپ دوم). در یک «مقدمه» و پنج «مقاله»: مقدمه در سه «فصل»: (۱) فضل العلم، (۲) فضائل هذا العلم، (۳) شرایط الاشتغال به؛ مقاله ۱. تقریر الاصول الكلية لهذا العلم و النظر فی مهیته و اسبابه الفاعلة و احوال من یمارس هذا العلم و العلوم المستعمله فيه و الفرق بینه و بینها و فیها فصول (شش فصل)؛ مقاله ۲. فیما لابد منه فيه من علم النجوم و احكامها و فیها فصول (هفده فصل)؛ مقاله ۳. الطلسمات (چهار فصل)؛ مقاله ۴. دعوة الكواكب، چهار «باب»: (۱) تقریر اصول علمیه لابد منها فيه، (۲) کیفیه هذا العلم (العمل خ ل)، القول الاول فی شان طالب هذا العلم و فيه القول فی کیفیه تسخیر القمر و فيه فصول (هفت فصل)، (۳) دفع المضار الواقعة فی هذا العمل و فيه فصلان، (۴) امور لابد منها فی هذه الاعمال (شش فصل)؛ مقاله ۵. الاعمال الجزویة حبا و بغضا و عقد اللسان و شرائطه (شش «فصل»). آغاز: الحمد لله الذي احاط بكل شيء علمه و نفذ فی كل شيء حكمه و الصلاة على نبي الرحمة و شفيع الامة محمد و آله الطاهرين اما بعد فهذا كتاب يجمع فيه ملخص ما وصل الينا من علم الطلسمات ...

چاپ: قاهره، مطبعة الحجرية، ۱۶۴ص، بدون تاریخ.

[سرگذشت رازی از مایل هروی چاپ ۱۳۴۳ کابل ص ۲۹۸؛ الذریعه ۱۷۰/۱۲ در آن اظهار نظر شده که مؤلف غیر از فخر رازی مشهور است، ظاهریه، علم الهيئة و ملحقات ۲۶۸؛ کشف الظنون ۹۸۷/۲، ۹۸۹ که آن را از فخر رازی دانسته و نیز نام شخص سومی را برده است؛ مشترک پاکستان ۲۸۰/۱ ترجمه سرمکتوم؛ کتر مختوم» چند ترجمه فارسی آن؛ غزالی نامه، ۲۳۵ «السر

است؛ اما موضوع پنج رساله بدین قرار می باشد: رساله ۱. مشتمل بر اصول عقاید و اسرار مبدأ و معاد؛ رساله ۲. راجع به کشف و اشراق در حکمت و کلام و عرفان؛ رساله ۳. موسوم به در مخزون در حکمت و کلام و عرفان؛ رساله ۴. موسوم به سر مکتوم (= همین رساله)؛ رساله ۵. تحقیق امراض و غیره به نام «حق نظر» که برای انطباق فرستاده شده است.
[فهرستواره متزوی ۳۴۶/۹]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۶۲

آغاز: رساله چهارم موسوم به سر مکتوم. بسمله، الحمد لله الذي انطقني بما يجب و يرضى او اصدقني برسله من مضي؛ انجام: البته در جهان تجدید آثار بدو سلام خواهد بود، بخصوص وقتی که اسم مبارک جناب حجت ضمیمه آن شود.
خط: شکسته نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۴ق، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، جلد: تیماج قرمز، ۲۰گ، ۱۲ سطر (۱۶/۵x۷/۵)، اندازه: ۲۰x۱۳/۵سم [ف: ۲-۳۹۶]

● **سر مکتوم / کیمیا / فارسی**

sirr-e maktūm

[نسخه های متزوی ۶۲۳؛ فهرستواره متزوی ۳۹۵۷/۵]

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۳۹۷/۱۴

آغاز: بسمله، بدان که اول باید که آب آتشین را عقد کند که زمین گردد؛ انجام: این است عقد جوانی که سفید و منسلخ نشود، و او قلب طبایع کند و اویست، تمت الرسالة «سر المکتوم» بعون الله الحي القيوم
خط: نسخ، بی کاء، تا: قرن ۱۲؛ ۲۲ص (۱۷۷-۱۹۸) [ف: ۶-۳۹۴]

● **السر المكتوم فی الامر الموهوم / رمل / عربی**

as-sirr-ul-maktūm fi-l-amr-il-mawhūm

تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۶۸۷/۲

خط: نستعلیق، بی کاء، بی تا؛ قطع: ربعی، [نشریه: ۷-۲۵۳]

● **السر المكتوم فی الطلاسم و الرقى و الرقوم / علوم غریبه / عربی**

as-sirr-ul maktūm fi-ṭ ṭalāsīm wa-r ruqā wa-r ruqūm

حسینی، محمد بن میرزا محمد

hoseynī, mohammad ebn-e mīrzā mohammad

با عناوین «نکته»، «فريدة» و «ایقاض فريدة» است.

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۵۲۳

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... و بعد، فان علم الحرف علم مکتوم

فهرستگان: نسخ های خطی ایران (نخا)؛ جلد مجیدیم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

DIA 276256

جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱ / ۲۰۱۳

● نامه ها / نامه نگاری / فارسی

nāme-hā

خاقانی، بدیل بن علی، ۵۲۰ - ۵۹۵ قمری
xāqānī, badīl ibn-e 'alī (1127 - 1199)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۷۱۰/۵۴

خط: نستعلیق ریز، کا: رضوی، نصیر الدین محمد، تا: قرن ۱۱؛
اگ (۱۳۵ ار وپ)، ۴۲ سطر (۲۳×۱۳)، اندازه: ۲۰×۳۱سم [ف:]
[۳۴۱-۱۶]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۳۸۴۶/۱۲۹

آغاز: صباح قیامت و مساء گور بر مجلس جلال الدین ...
نامه به جلال الدین محمد رومی و پاسخ آن؛ خط: نستعلیق، بی کا،
تا: قرن ۱۱؛ اگ (۱۱۴-۱۱۶ پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم
[ف: ۷-۱۰۷]

● نامه ها / نامه نگاری / فارسی

nāme-hā

سراج الدین بلخی، محمد، ق ۶ قمری
serāj-od-dīn balxī, mohammad(- 12c)
نامه ای به فارسی از محمد بلخی به مجدالدین بغدادی.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۲/۲۹- (آ) ۴۶۳/۲۹ (ب) - ف

نسخه اصل: کوپرولوش ۱۵۸۹؛ بی کا، تا: با تاریخ ۷۵۴ق؛ اص
[۴۱۴] (فیلمها ف: ۱-۴۸۱)

● نامه ها / نامه نگاری / فارسی

nāme-hā

سید امام ایلافی، ق ۶ قمری
seyyed emām ilāfi(- 12c)
سید امام ایلافی نامه نوشته بود به شیخ الاسلام احمد جام در
معنی آن که می گویند ترا علم کیمیاست باید که ما را دلالت
کنی.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۴۵۷/۱۰۷

بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲ص (۱۹۳-۱۹۴) [ف: ۱۰۷-۱۴۰۷؛ فهرست
رایانه ای ج ۴-۱۰۳۸]

● نامه ها / نامه نگاری

nāme-hā

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ibn-e 'omar (1150 - 1210)

۱. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۶۶۲/۴

مشمول بر ده فصل است، در جواب تعزیت نامه سلطان سعید
شهید بهاء الدین ... دروفات پسرش مشتمل بر ده «فصل»: ۱. در
مثال روح انسانی، ۲. در فقای این جنه ...؛ بی کا، تا: اوایل قرن ۹؛
اندازه: ۱۵/۵×۲۵سم [ف: ۳-۱۰۱۵]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره ۲/
نامه رازی، کتاب له الی الشیخ السهروردی؛ خط: نسخ، بی کا،
بی تا [میراث شهاب: س ۷ش ۱-۲-۲۹]
۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: بدون شماره ۳/
نامه محمد رازی به صدر نیشابوری؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛
[میراث شهاب: س ۷ش ۱-۲-۲۹]

● نامه ها / نامه نگاری / عربی

nāme-hā

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ibn-e 'omar (1150 - 1210).

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۵/۱۳

آغاز: هو و کتب ایضا رضی الله عنه الی السید الکبیر صدرالدین
علی بن ناصر الحسینی السرخسی و المقیم نیشابور رحمه الله.
بسمله. عونک یا لطیف. رایت فی السفر الخامس من التوریه ان الله
... قال لموسی ... یا موسی احب ربک بكل قلبک و انا اخبر سیدی
و سندی و مولای الصدر الاجل. صدر الملة و الدین شمس
الاسلام و المسلمین ملک السادات ... قدوة المحققین فی العالم ...
بانی احبه من صمیم قلبی ... ولكن فی الطبع اللطیف ملالة و نختم
الکلام. الحمد لله الذی لانهاية له ... و الحمد لله علی نعمة الاسلام و
الصلوة علی محمد خیر الانام و علی آله فی اللیالی و الايام (و کان
قد کتب علی ظهر الکتاب هذا الفصل) و لقد کنت اردت ان
اكتب هذا الکتاب بخطی و ان ابالغ فی تصحیحه و تنقیحه حتی
لانضعاف الزحمة بسبب اختلال الکلام ... فعلی اقدر علی ان
ارسل شیئا من المجلدات لیضاف الی ما سبق من الایرامات و الله
ولی لكل الخیرات. ما اجاب السید صدرالدین علی بن ناصر
الحسینی و قال لازالت عین الله تعالی علی عالی صدر مولانا ولی
النعمة فخر الملة و الدین حجة الاسلام و المسلمین علامة العصر؛
انجام: هو المسئول به فی تخویل تلك النعمة فی اقرب الاوقات
علی احسن الحالات و الهیئات انه علی ما یشاء قدیر. و بالاجابة
جدیر.

نامه به سرخسی، نامه ای است بسیار شیوا و نخست سرخسی را
بسیار فیلسوفانه می ستاید و گوید دو بار به هند رفتن و جنگ و
ستیز دو دسته دشمن را بدیدم و خدای مرا از آن آسیبها رهاوند و
اکنون در هرات هستم و مرد مرا بپاکی و یگانگی خدای
می خوانم و آنان هم پذیرفتند و همین خود مایه سپاسگزاری است
و در این گردشها از کتابها که نوشتم شرح عیون الحکمة شیخ
رئیس اعلی الله درجته است که نسخه ای از آن برای شما فرستادم

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد سی و دوم؛ به کوشش؛ مصطفی درایتی؛

/ عربی

01 Ekim 2019

[۲۱-۳۴] (فیلمهاف: ۱-۴۹۴)

r.-ye kalāmī = pāsox-e be šobahāt-e nabovvat

زنجانی، ابراهیم بن ابو الفتح، - ۱۳۵۱ قمری
zanjānī, ebrāhīm ebn-e ab-ol-fath (- 1933)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۶۷/۳

آغاز: بسمله الحمد لله الذي جعلنا من المومنين بالغيب الذي طهره
آله و ابائه و امهاته ... اما بعد فيقول العبد الجاني ابراهيم بن ابي
الفتح الزنجاني؛ انجاء: فليكنك بالامعان في اطراف المطلب فانظر
الى ما قيل و لا تنتظر الى من قال فان الناقصين يعرفون الاقوال
بالرجال و الكاملين الرجال بالاقوال و الله هو الهادي
خط: نستعليق تحريري، كاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ كاغذ:
فرنكي، جلد: مقوايي با روکش كاغذ، ۷گ (۱۳۶-۱۴۲)، ۲۱
سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۳۴-۳۷]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

رسالة الكليات < تحقيق الكليات
رسالة كمالية < سلم السماء

رسالة الكمالية في الحقايق الالهية / فلسفه / فارسی

ar-r.-ul kamāliya fi-l-ḥaqāyiq-il ilāhīyya

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

اهدا به: کمال الدین محمد بن میکائیل
کشف الظنون این کتاب را به نام «الرسالة الكمالية في الحقايق
الالهية» ضبط نموده است. کتاب از مختصراتی است که حاوی
فنون منطق و حکمت الهی و طبیعی است و مرتب است بر ده
«مقاله»: ۱. منطق، در ده فصل؛ ۲. مقولات، در ده فصل؛ ۳.
معرفت ذات باری تعالی و تقدس، در بیست فصل؛ ۴. صفات
واجب الوجود، در ده فصل؛ ۵. افعال باری تعالی، مرتب بر سه
فصل؛ ۶. احوال اجسام و حرکات و آنچه بدان تعلق دارد، در ده
فصل؛ ۷. بیان صفت افلاک، در ده فصل؛ ۸. ارکان و عناصر، در
ده فصل؛ ۹. علم نفس، در ده فصل؛ ۱۰. علم هیئت، در شش
فصل.

چاپ: تهران، به کوشش استاد سید محمد باقر سبزواری،
۱۳۳۵ش، ۱۲۷+۵۶ص.

[دنا ۸۲۸/۵ نسخه‌های متزوی ۶۶۸؛ ایضاح المکنون ۵۶۸/۱؛ فهرستواره
متزوی ۲۱۲/۶]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۴۳

آغاز: اول در ایساغوجی دوم در تعریفات؛ انجاء: و چون سخن
بدین موضع رسید اولتران دیدیم کی سخن منقطع کنیم
خط: نسخ، کا: محمد بن احمد بن ابو محمد گرجی، تا: ربیع
الاول ۶۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ واقف: نائینی؛ ۹۳گ، ۱۵ و ۱۶

رسالة كتبها بعض الكبراء الى بعض أئمة الدين (في
الجمع بين المعارف الروحانية و المباحث الفلسفية) /

فلسفه / عربی

r.-un kataba-hā ba'ḍ-ul kubarā' ila ba'ḍ-i a'immat-id
dīn (fi-l-jam' bayn-il ma'ārif-ir rawḥāniyya wa-l
mabāḥiṭ-il falsafīyya)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۹/۶-ف

آغاز: نعم السوط سوط الله؛ انجاء: انه على ما يشاء قدیر تمت
الرسالة و الحمد لله وحده
خط: نسخ عرب، بی کا، تا: ۳۶ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج
مشکی، ۲گ (۵۶-۵۷پ)، ۱۷ سطر (۱۴×۱۰) [فیلمهاف: ۱-۶۱۱]

رسالة كحالين / طب / فارسی

r.-ye kahhālīn

شامل دو موضوع است: قسمت ۱. مطالبی در خواص اشیا و
گیاهان و بیان حکمت از قول حکما از زبان لقمان حکیم
جاماس، جالینوس، بقراط و ارسطاليس و مواردی در دفع سم و
گریدن مار عقرب و سپس باب به جهت بواسیر و خاصیت
بعضی از گیاهان نافع مانند: شلغم، کنده نا، سداب، کرفس،
گشنیز، اسفناج، ترخان، ریواس، زیره کرمانی و ...؛ قسمت ۲. در
کحالی و چشم پزشکی است که در آن بیماری‌های چشم و
روش معالجه به صورت «فصل - فصل» به طور ناقص آمده،
برخی از عناوین آن: در علاج قرحه و بیماری‌های چشم، در بیان
بریدن سبل در بیان علت ماق، در بیان علت غرب و صفت شیاف
و ساختن معجون و معجون اذارقی.

اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۲۴۱

آغاز: قسمت اول: «به سند دیگر روایت کرده اند که فرعون بنی
اسرائیل ... و زهر در طعام، ایشان داخل کرد ...»؛ قسمت دوم:
«درد را و درشتی وی را بر طرف می‌سازد ...»؛ انجاء: شیاف بر
یوما بلعاب خطمی که شیر دختران گرفته باشد باید حکانید و در
انتها بشیاف ...

خط: تحریری، بی کا، تا: با تاریخ ۱۰۸۳ق؛ افتادگی: آغاز و انجاء؛
۱۶۰گ، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۲-۳۲۹]

رسالة كراميه < كراميه دوره

رسالة الكرمانية < اجوبة مسائل ملاحسين الكرمانی

رسالة الكشفية < الكشفية في اصول الحقيقة

رسالة كلامی = پاسخ به شبهات نبوت / كلام و اعتقادات

فرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد شانزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

DIA 276254

جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱/۲۰۱۲

نسخه اصل: اورخان جامع ش ۱۵۴۳؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۵؛
۱۶ گ (۳۸-۵۳) [فیلما ف: ۱-۴۵۷]

روح و نفس / فلسفه / فارسی

rūh va nafs

به نقل از کتوز المعارف درباره روح و نفس و احوال آن و ترکیب وجود آدمی و اقسام و حواس عشره.

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۳۴۶/۸ ط

خط: نسخ و نستعلیق، کا: ابراهیم بن رحمت الله حسینی نجفی، تا:
قرن ۱۱ و ۱۲؛ جلد: تیماج سرخ، ۹ ص (۶۵-۷۳)، اندازه:
۱۷×۳۰ سم [ف: ۲۴/۳ - ۷۶]

روح و نفس / فلسفه / فارسی

rūh va nafs

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۷۶۵۶ ض

مشتمل بر چند قول؛ بی کا، بی تا [د.ت. مجلس]

01 Ekim 2019

→ الروحية < المغالطات

→ الروحية < الروح

→ الروحية < روحیه در کیفیت اخذ روح

→ روحیه < الروحية

روحیه = حقیقت مرگ و احوال روح = زاد

المعاد / کلام و اعتقادات / فارسی

rūhīye = haqīqat-e marg va ahvāl-e rūh = zād-ol ma'ād

فخر رازی، محمد بن عمر، ۴۵۴۴ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

تاریخ تألیف: ۲ ربیع الاول ۶۸۰ ق

رساله‌ای است که مؤلف در پاسخ نامه تسلیت سلطان که در فوت پسر مؤلف به او نوشته بود، نوشته و به بامیان ارسال داشته است. این رساله در ده «فصل» در بیان روح و اثبات بقای آن پس از مرگ است بدین شرح: ۱. مثال روح انسانی؛ ۲. فنای چته؛ ۳. حقیقت روح انسانی؛ ۴. حقیقت مرگ و احوال آن؛ ۵. حقیقت درد فراق؛ ۶. نصیحت و تنبیه؛ ۷. مراتب روح انسانی؛ ۸. حکمت‌های مرگ؛ ۹. حقیقت زیارت و تجلی ارواح؛ ۱۰. احوال خود؛ ختم کتاب.

آغاز: ۱. رساله در بیان روح انسانی ایضا له. بسمله. حمد و سپاس فراوان بعدد ستاره آسمان و برگ درختان و ریک بیابان مر آنخدایرا که یگانگی صفت اوست و جلال ...

۲. حمد بی نهایت و مدح بی غایت آن خدائی را که جمله حامدان در مقابل اول مراتب جلال و عزت او عین تقصیر است

۱. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۰۹۸۲

خط: نسخ، کتاب = مؤلف، بی تا؛ اندازه: ۱۳×۲۱ سم [رشت و همدان: ف: -۱۶۰۲]

۲. اهواز؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: بدون شماره

دو جلد؛ بی کا، بی تا [میراث اسلامی: ۵ - ۵۹۰]

روح و صفت او = کتاب غریب / عرفان و تصوف / فارسی

rūh va sefat-e ū = k.-e qarīb

شامل بخش‌هایی از اصول اعتقادی و عرفانی است در چند «فصل»: فصل در بیان روح و صفت او؛ فصل در بیان چنگ زدن سبزان با ایمان؛ فصل در بیان منکر و نکیر و عذاب قبر؛ فصل در بیان دوزخ. در میان فصل‌ها مطالب و قصه‌های مناسب بسیاری آمده، که از آن حمله، بخشی از کرامات حضرت صدیقه کبری - صلوات الله علیها - می‌باشد. مؤلف در چند مورد، از خود به عنوان «غریب» یاد کرده و متخصص در اشعار موجود نیز، «غریب» و «غریبی» است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۴۴/۹

آغاز: فصل در بیان روح و صفت او بدانکه روح از عالم بالا در هستی بدن قائم مقام [است] یا آنکه روح بر کتال عالم است که یا بر مثال؛ انجام: غفلت است و در سخن راست و در سخن راست نباشد، آنکس آدم نیست. والله أعلم بالصلواب. تمت کتاب غریب تمت.

خط: نستعلیق ترکستانی خفی، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: شرقی، ۷۲ گ (۵۷۶-۶۴۷)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۹×۹/۵ سم [ف: ۳۶ - ۵۷]

روح و نفس / فلسفه / فارسی

rūh va nafs

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۱۵/۴-۱۱۵-فیروز

آغاز: بدان که انسان روح طبیعی دارد که محل وی جگر است؛ انجام: و نفس مرضیه و هی عبارة عن التقرب و التفکر.

مرآت روح و نفس (گفتاری است و یا بخشی از رساله‌ای)؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۸۰ ق؛ مذهب؛ کاغذ: دولت آبادی شکری، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳ ص (۳۰-۳۲)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۲×۲۱ سم [ف: ۲۱ - ۲۳۸]

الروح و النفس / اخلاق / عربی

ar-rūh wa-n-nafs

هرمز، سعید بن داد، ۵ قمری

hormoz, sa'īd ebn-e dād (- 11c)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۵۰/۲-ف

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد شانزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

DIA 276254

جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱/۲۰۱۲

272441

The Character of Christian-Muslim Encounter

Essays in Honour of David Thomas

Edited by

Douglas Pratt
Jon Hoover
John Davies
John Chesworth

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	272441
Tas. No:	291 CUA.C

BRILL

LEIDEN | BOSTON

2015

Fahreddin er-Razi (060018)
İbnü'l-Arabî, Muhyiddin (090765)

01 Ekim 2019

CHAPTER 8

Fakhr al-Dīn al-Rāzī and Ibn 'Arabī on the Ways to Knowledge of God: Unveiling or Reflection and Reasoning?

Muammer İskenderoğlu

Whether human beings can know God, and, if so, by which way, is a matter of discussion within the Islamic tradition. Muslim philosophers, theologians and Sufis have had heated discussions on this issue, and fundamentally different views have been set forth. As a result of these debates, the existence of more than one way to such knowledge became apparent, and it proved difficult to rule out the validity of any of the various alternatives completely. That is why we see in the writings of the great figures from the later generations of the Islamic tradition an attempt to include these different ways into their respective theories somehow. In this article, I will discuss the approaches of two leading figures of the Islamic tradition to the nature, sources and limits of metaphysical knowledge, in particular to knowledge of God. The first figure I wish to consider is Fakhr al-Dīn al-Rāzī (d. 1210), one of the leading thinkers not only within the Ash'arite school, but also within Muslim theology in general. His main achievement was to harmonise philosophy, particularly the philosophy of Ibn Sīnā, with Muslim theology, and produce a kind of philosophical theology that exerted significant influence upon later theologians. The second figure is Muhyī al-Dīn Ibn 'Arabī (d. 1240), hailed as the 'Greatest Master' in Sufi tradition and responsible for a deep and pervasive influence over the intellectual life of later generations. For the purpose of this article, I will compare their approaches using the following three questions. First, is it possible for human beings to have knowledge of God and does this knowledge include God's existence, essence and attributes? Second, can human beings reach certainty in this area, or do they have to be satisfied with the most appropriate opinion among the alternatives? Finally, what is the way that leads human beings to knowledge of God? Both Rāzī and Ibn 'Arabī state that there are two ways for human beings to attain the knowledge of God, namely, unveiling and reasoning. I will discuss how they evaluate these two ways and whether they consider them to be alternatives or complementary.

Before entering into discussion of Islamic understandings of attaining knowledge of God, a brief reminder of the classification of the sciences, the

111-125